

Караман С.О., Караман О.В.

ПРОБЛЕМА ПІДРУЧНИКОТВОРЕННЯ ДЛЯ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ У НАУКОВОМУ ПОЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІНГВОДИДАКТИКИ

У статті висвітлено генезу проблеми підручникотворення для профільної школи у контексті методичного доробку А.П.Медушевського, обґрунтовано особливості змісту, структури, моделі навчання української мови учнів 10-11 класів (філологічний, (академічний) профіль) в авторських підручниках.

Ключові слова: проблема підручникотворення, профільна школа, концепція підручника з української мови.

Сучасні вимоги до підручника визначаються основним призначенням, яке безпосередньо пов'язане з актуальними цілями сучасної освіти, вимогами чинної програми з предмета, соціальним запитом на творчо мислячу, активну особистість, підготовлену до подальшого професійно зорієнтованого навчання.

Теоретичні аспекти функцій підручника у навчально-виховному процесі, лінгводидактичні умови його створення розробляли вчені-педагоги: Ю.К.Бабанський, В.П.Беспалько, Н.М.Буринська, Д.Д.Зуєв, Я. П. Кодлюк, І.Я.Лернер, О.Я.Савченко, М.П.Скаткін, Н.Ф. Тализіна, Л. В. Тарасов, І.П.Товпінець, В.М.Мадзігон, А.П.Медушевський, А.В.Фурман, М.А.Холодна та ін. Питанням технології експертного оцінювання підручників присвячено праці: Н. В. Акінфієвої, О. Г. Гохман, Р. Р. Іллясова, Н. Н. Китаєва, М. В. Крулехт, Т. О. Лукіної, Л.М.Петренко, І.П.Підласого, С. Т. Погорєлова, А.І.Субетто, І. В. Теклюк, А.В. Фурмана та ін.

На важливість забезпечення активності суб'єкта в навчальній діяльності у своїх працях указують лінгвісти та лінгводидакти: З.П.Бакум, М.С.Вашуленко, Ж.Д.Горіна, Т.К.Донченко, С.О.Караман, О.В.Караман, Л.І.Мацько, В.Я.Мельничайко, М.І.Пентилюк, М.Я.Плющ, В.І.Тихоша та ін. У їх дослідженнях з-поміж численних функцій підручника виокремлено функцію підручника як засобу навчання, за допомогою якого здійснюється організація освітнього процесу, а також обґрунтовано, що конкретні функції підручника в системі освіти не залишаються незмінними.

Слушною й донині є думка А.П.Медушевського, що підручник повинен розвивати в учнів творчу активність і самостійне мислення, формувати пізнавальний інтерес і активізувати пізнавальну діяльність [12]. Відтак, проблема цілеспрямованого конструювання підручника залишається актуальною, оскільки, незважаючи на значний внесок численної когорти учених у теорію і практику сучасного підручникотворення, широту охопленої проблематики та її новизну, проте вузлові питання у контексті підручників для профільної школи з об'єктивних причин ще перебувають на периферії наукового пошуку.

Аналіз спеціальної літератури [1; 2; 4; 5-11] дозволив з'ясувати, що до 2000 року під час укладання програм для поглибленого вивчення окремих предметів автори керувалися вимогами єдиного рівня середньої освіти: на загальний обсяг теоретичних знань (навчального навантаження) "накладався" додатковий зміст – предмети поглибленого вивчення. Зокрема, "гуманітаріям" пропонувалися, як і всім учням, однакові курси математики, хімії, фізики, біології, географії тощо, а тим, хто обирав пріоритетним природничо-математичний цикл, до навчального плану незмінно включалися предмети гуманітарного циклу: мови (рідна, іноземна), література, історія і т. д. Навчальні програми для здібних учнів відрізнялися лише обсягом годин, тому учні були надто перевантажені, а предмети поглибленого вивчення були занадто подрібнені.

У 80-ті роки ХХ ст. в шкільній практиці вчителі-словесники "навпомацки" набували досвіду роботи з обдарованими та здібними учнями, який педагогічна наука не встигала прогнозувати, аналізувати і спрямовувати. У 90-ті роки ХХ ст. темпи розроблення нових педагогічних концепцій та підходів до роботи зі здібними й обдарованими учнями у школах (класах) із поглибленим вивченням окремих предметів, а також гімназіях, ліцеях, колегіумах, які в Україні тільки розпочали своє функціонування, не задовольняли практиків через відсутність підручників, посібників, належного навчально-методичного забезпечення.

Увага до особистості здібного учня у класній та позакласній роботі, пошуки нових підходів до оптимізації процесу його інтелектуального розвитку здійснювалися доволі сповільнено. Рівень якості освіти не задовольняв потреби і запити суспільства, не відповідав світовим нормам [7].

Практикою доведено, що створенню підручника (навчального комплексу) передуює пошук оптимального розв'язання цілої низки методичних проблем, з-поміж яких важливе місце посідає проблема вдосконалення форм та способів навчання української мови й урахування культури адресата підручника [8, с. 35].

У питаннях змісту і форми шкільного підручника здавна ведуться жваві наукові дискусії, висувалися й висуваються сміливі прогнози. Нині абсолютна більшість учених і практиків не мають сумнівів щодо необхідності створення сучасного підручника, забезпечення його значущості для розбудови школи майбутнього. Підручник був і залишиться одним із важливих атрибутів процесу навчання і виховання, освіти особистості.

Шкільний підручник для поглибленого вивчення має небагатолітню історію свого існування. До 1998 року учні старших класів, які вивчали поглиблено українську мову, не мали жодного підручника й посібника. Лише у січні 1998 року колективом авторів під керівництвом С.О.Карамана видано навчальний посібник у двох книгах "Українська мова. Усний і письмовий (диктант) екзамен. Поглиблений етап вивчення" і "Робочий зошит [9].

Питання про зміст підручників і посібників як засіб підвищення лінгвістичної грамотності, розвитку культури мовлення учнівської та студентської молоді неодноразово порушувалося на науково-практичних конференціях та на сторінках спеціальної літератури, починаючи з 1993 року й аж до 2000. І зазначимо, що 2000 рік – це рік видання першого підручника для учнів гімназій, ліцеїв, шкіл (класів) з поглибленим вивченням української мови. Зокрема, це підручник: Тихоша В.І., Караман С.О. Рідна мова: Підручник для 8 кл. гімназій, ліцеїв та шк. з поглиб. вивч. укр. мови / За ред. д-ра філол. наук, проф. Плющ М.Я – К.: Освіта, 2000. – 240 с.[14]

Після 2000 року колективом авторів (С.О.Караман, О.В.Караман, М.Я.Плющ, В.І.Тихоша) створено і випущено у світ серію підручників „Рідна мова” для шкіл з поглибленим вивченням української мови для учнів 8, 9, 10 класів [13; 14; 15]. Ці навчальні книжки здобули визнання з-поміж вчительства та здібних учнів, тому неодноразово перевидавалися.

У 2010 році вперше вийшов із друку підручник «Українська мова: підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. з навчанням укр. мовою: *профіль. рівень*/ М.Я.Плющ, В.І.Тихоша, С.О.Караман, О.В.Караман. –К.: Освіта, 2010. – 416с.

Зміст підручника з української мови для учнів 10 класу профільної школи забезпечує зв'язок із життям, спрямований на формування особистості старшокласника, розвиток його здібностей та обдарувань в аспекті індивідуальної мовотворчості. У підручнику подано навчальні ситуації, проблемні запитання, теми диспутів, за допомогою яких реалізується стратегічна концепція, що виробляє у десятикласників компетенції комунікативно виправдано користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях.

Підручник з української мови для учнів 11 класу двох рівнів: академічний рівень, профільний рівень, що вийшов у світ 2011 року, який перевидано у 2012 році, особливість та унікальність якого полягає не лише у дворівневості, але й передусім у тому, що його розроблено відповідно до навчальних програм з української мови для учнів загальноосвітніх навчальних закладів, філологічний напрям, профіль – українська мова (2011, Л.І.Мацько, О.М.Семенов) та академічного рівня та рівня стандарту (О.М.Горошкіна, А.В.Нікітіна, М.І.Пентиліук, 2010), і він є вдалою спробою авторів утілити в життя концепцію профільного навчання у старшій школі.

Ідея профільного навчання для української освіти не нова – вона утвердилася ще в часи дореволюційні, потім то зринала в практиці масової школи, то знову відтискала на узбіччя педагогічної науки й практики. Тут доцільно зазначити, що ще у 60-ті роки ХХ століття А.П. Медушевський порушував питання про створення підручника з української мови для здібних учнів. Новий поштовх у своєму розвитку означена ідея одержала нині, коли її реалізацію визнано одним із пріоритетних напрямів удосконалення українського шкільництва, обов'язковим складником модернізації та реформування національної освітньої системи. Але, на превеликий жаль, ця ідея ще й донині недостатньо повно визначена й розроблена теоретично, тому не набула належно завершеного оформлення у вигляді цілісних концепцій, методик, технологій, струнких і обґрунтованих моделей її практичного втілення у системі національної мовної освіти. Поки що не визначено доладу, яким саме має бути профільне навчання у старшій школі, невиправдані часті зміни у структурі шкільної освіти (одинадцятирічна школа – дванадцятирічна – одинадцятирічна).

Освітня майже упродовж десяти років поглиблене вивчення української мови сприймали виключно як деяке полегшення, спрощення тих чи інших мовних курсів, що читаються студентам у закладах вищої освіти – і не більше. Концепція профільного навчання української мови, яку пропонують автори підручників з української мови для 10-11 класів (профільний рівень, академічний рівень), заповнює вельми відчутну прогалину в підручниковій літературі такого типу, тобто з-поміж підручників, призначених для використання в класах філологічного профілю загальноосвітніх навчальних закладів. [7, с. 37].

В умовах реформування системи національної освіти в Україні, піднесення ролі творчої особистості в суспільстві особливо актуалізується проблема змісту й якості мовної підготовки учнів 8-9 класів допрофільної школи (поглиблене вивчення української мови) та учнів 10-11 класів (філологічний напрям, профіль – українська мова).

Профільне навчання української мови забезпечується в школах філологічного напрямку й зорієнтоване на те, щоб закласти теоретичну основу ґрунтовної лінгвістичної підготовки учнів, вдосконалювати їхню мовленнєву підготовку. Завдання курсу – дати учням глибокі і систематичні знання з усіх розділів науки про українську мову, сформувати уміння й навички використання їх на практиці, забезпечити володіння нормами української літературної мови; сформувати навички й потребу використання навчальних посібників і довідкової літератури з мови, формування умінь і навичок спілкування українською мовою у діловій сфері. Крім основних розділів і тем, визначених чинною програмою для загальноосвітніх навчальних закладів, програма для профільного навчання української мови включає глибше вивчення словосполучення (словосполучення й речення, синтаксичні зв'язки в них, синтаксичні (вільні) та стійкі (фразеологічні) сполучення, їх роль у мові, варіанти словосполучень), просте речення (граматична основа речення, види простих речень, особливості вживання односкладних і двоскладних речень у різних стилях, синоніміка другорядних членів речень, побудова діалогів з уживанням вставних слів і словосполучень, особливості вживання в мовленні повних і неповних речень, ускладнених і неускладнених простих речень), стилістика складних речень, стилістика речень з різними способами вираження чужого мовлення, синтаксис і стилістика тексту, пунктуація, лінгвістична риторика, основи ораторського мистецтва [17, с.17].

Зміст підручника для 11 класу спроектовано за чотирма змістовими лініями (мовленнєвою, мовною, соціокультурною й діяльнісною, або стратегічною), які передбачено програмою і Державним стандартом базової і повної середньої освіти.

Усі компоненти змісту профільного навчання пропонується засвоювати у взаємозв'язку на основі структурного елемента теми – тексту, який виконує різні дидактичні функції: як джерело навчальної інформації, зразок реалізації певної комунікативної мети, засіб активізації життєвого досвіду учня, матеріал для самопостереження, постановки проблемного завдання, матеріал для написання переказів різних видів, редагування, творчої роботи, удосконалення умінь і навичок сприймати почуте і прочитане, відтворювати і створювати усні й письмові висловлювання різних типів, стилів і жанрів, формування умінь і навичок роботи з текстами (текстом твору, переказу, переказу з творчим завданням) для підготовки до державної атестації та зовнішнього незалежного оцінювання задля підвищення конкурентоздатності випускника профільної школи під час участі у конкурсі для вступу до вишів відповідного профілю.

Концепцією профільного навчання передбачено не лише вироблення в учнів орфографічних і пунктуаційних навичок, а й значну увагу приділено питанням культури й розвитку мовлення, зокрема аудіюванню, читанню, аналізу мови текстів-зразків, обговоренню актуальних для особистісного розвитку учнів морально-етичних, естетичних, світоглядних, історико-культурних проблем, організації дискусій, ситуативних діалогів, написанню різноманітних творчих робіт, анотацій, рецензій, рефератів тощо. Розширено перелік видів робіт, уведено аудіювання (слухання-розуміння), читання (уголос і мовчки) текстів різних типів і жанрів мовлення, складання діалогів[10].

Для формування комунікативних умінь передбачено творчі роботи — перекази й твори різних стилів, типів і жанрів мовлення, які виконують роль підготовчих вправ до оволодіння учнями необхідними в майбутньому дорослому житті такими жанрами мовлення, як виступ на зборах, під час дискусії, обговорення доповіді на лінгвістичні, політичні, морально-етичні теми.

У процесі формування комунікативних умінь учням пропонується вибирати мовні засоби відповідно до стилю, типу й жанру мовлення з урахуванням ситуації спілкування, дотриманням мовленнєвого етикету. Для наближення умов спілкування до реальних життєвих ситуацій передбачено складання діалогів, полілогів, проектів на задану тему.

Для того щоб учні оволоділи вмінням самостійно здобувати знання, працювати із науковою й довідковою літературою, у процесі засвоєння курсу пропонується широко практикувати розв'язання проблемно-пошукових завдань, завдань дослідницько-пошукового характеру, створення колективних творчих проектів.

Концепцію профільного навчання української мови в підручнику для учнів 11 класу (філологічний напрям) зреалізовано в кількох аспектах: по-перше, розширено коло теоретичних питань про природу і функції мови, системну будову мови, граматичні значення, форми, категорії, взаємозв'язок мовних рівнів, одиниць; по-друге, введено нові поняття (не передбачені програмою для академічного рівня та рівня стандарту), трактування яких подається в доступній для учнів формі; по-третє, змістом вправ (тренувальних, контрольних, підсумкових), різних видів творчих завдань передбачено оволодіння граматичною стилістикою, фігурами синтаксису, стилістичним аналізом тексту, що сприяє глибокому засвоєнню теоретичного матеріалу, формуванню умінь і навичок уживання різноманітних синтаксичних конструкцій у мовленні з урахуванням їх виражальних можливостей. Крім того, концепцію передбачено осмислення місця

конкретної теми в системі занять, акцент на наскрізний зв'язок теоретичного матеріалу (словосполучення, стилістичні особливості простих і складних речень, пряма мова та інші засоби індивідуалізації мови в контексті, стилістичні особливості стилістичного цілого, елементи практичної риторики); самостійне вивчення навчальних джерел, робота з довідковими, у тому числі лінгвістичними Інтернет-ресурсами, культура усного мовлення, культура писемного мовлення; дібрано тексти та розроблено завдання на мовне вправління (написання статей, складання конспектів, анотацій, рецензій, інтерв'ю, нарисів, резюме; розвиток зв'язного мовлення, запропоновано використання художніх вірців як текстів-опор, а також узагальнювальних схем, таблиць, за якими проводиться вивчення та узагальнення програмового матеріалу; передбачено підготовку і проведення залікових занять, уроків спілкування, моделювання ситуацій, підготовку доповідей, виступів, створення творчих проєктів, участь у конференціях, олімпіадах.

Кожен із розділів підручника розроблено за наскрізними рубриками, а саме: 1) "Мовознавчі студії"; 2) "Практикум"; 3) "Спілкування "; 4) "Назустріч тестуванню"; 5) "Майстерня філолога"; 6) «Уникайте помилок»; 7) "До джерел знань", які підпорядковані ідеї комплексної реалізації чотирьох змістових ліній чинної програми.

Розкриття взаємозв'язків між розділами підручника допомагає випускникам поглибити знання про системний характер мови, специфічні особливості кожного мовного явища, засвоїти теоретичні основи побудови простих і складних речень різних видів, у тому числі ускладнених однорідними членами речення, звертаннями, вставними словами й реченнями, правильно використовувати їх у мовленні. Вивчення тем розділів побудовано на мовленнєвій основі. Крім внутрішньопредметних, підручник передбачає міжпредметні зв'язки, що сприяє поглибленому вивченню мовних явищ, формуванню умінь застосувати суміжні знання, уміння й навички, розширенню ерудиції, мовної культури учнів.

Для поглиблення знань й удосконалення комунікативних умінь і навичок одинадцятикласників уперше в підручнику з української мови (профільний рівень) розроблено навчально-методичну систему, якою передбачено підготовку учня філологічного напрямку до подальшого професійно зорієнтованого навчання, а відтак, і продуктивну дидактичну технологію. Запропонована навчально-методична система характеризується оптимальним співвідношенням інтенсивного й екстенсивного навчання через широке застосування проблемного типу навчання, пошукових та дослідницьких завдань, інтерактивних форм організації навчально-виховного процесу,

спрямованих на розвиток комунікативно-мовленнєвих умінь, навичок учнівського самоконтролю через написання творів-описів, творів-міркувань, есе, замальовок, пейзажних портретів, оповідей у народно-розмовній манері, розповідей різного типу, переказів з творчим завданням; аналіз промов визначних діячів минулого і сучасності, корекція та редагування текстових зразків, трансформація тексту, конструювання діалогів і полілогів, дискусій, підготовка настінної преси, творчих робіт, тощо.

У підручнику передбачено організацію самостійної роботи учнів над аналізом мови фольклорних і художніх творів, літературознавчих, історичних та інших текстів, статей у фахових журналах, передач радіо і телебачення з погляду експресивності і стилістичної забарвленості, а також вивчення творчого доробку вчених-лінгвістів, майстрів слова.

Як окремий тип виділено "Уроки спілкування", на яких учні самі обирають собі партнерів та тематику для уроків лінгвістичного спілкування, що сприяє формуванню культури мовлення, навичок взаємоконтролю, розвитку усного мовлення учнів, виробленню уміння аналізувати відповіді, вести бесіду, спілкуватися.

Спроектовано методику розвитку дослідницьких і творчих здібностей учнів старших класів на засадах інтеграції, а також впровадження міжпредметних зв'язків, що викликає особливий інтерес у старшокласників не тільки до української мови, а й до історії рідного краю, фольклору, до літератури, допомагає краще засвоїти матеріал поглибленого курсу, удосконалювати навички аналізу різних форм мови, розширювати лінгвістичну ерудицію старшокласників, формувати мовне чуття. У процесі інтегрованих уроків розвиваються творчі здібності, дослідницькі вміння й навички, зростає роль самостійної, індивідуальної, диференційованої роботи, що значною мірою сприяє підготовці учнів до подальшого професійно зорієнтованого навчання.

Показово, що дидактична система підручника спрямовує вчителя на розв'язання протиріч між індивідуальним характером здобуття знань учнем та колективним характером їх застосування. Як групова, так й індивідуальна форми роботи передбачають забезпечення ефективного сприймання і адекватного розуміння нової навчальної інформації учнем, ознайомлення зі зразками виконання проблемних завдань, вироблення практичних умінь і навичок та закріплення їх у самостійній творчій роботі.

Індивідуальну форму роботи у навчанні учнів запропоновано реалізувати на засадах диференціації мовного матеріалу курсу за ознаками методичної доцільності (відповідність цілям і завданням курсу) і складності (відповідність рівню мовної компетенції учня).

Щоб забезпечити ґрунтовні знання учнів, підвищити їх мовленнєву культуру, ефективність роботи у процесі навчання української мови, авторами підручника запропоновано застосовувати різні способи структурування програмового матеріалу з використанням узагальнювальних таблиць і схем, що містять головні теоретичні відомості і факти мови, сприяють багаторазовому повторенню теоретичного матеріалу.

Раціонально, на нашу думку, у підручнику запрограмовано використання Інтернет-ресурсу, що дає змогу розкрити внутрішні інтелектуальні та емоційні резерви особистості учня, забезпечує необхідні умови для керування його самостійною пізнавальною діяльністю, підвищує ефективність навчання, з одного боку, та розширює психолого-педагогічні можливості вчителя, з іншого.

Враховуючи особливості засвоєння учнями граматики, у підручнику враховано: 1) принцип важливості певних відомостей у синтаксичній системі мови; 2) принцип значення теоретичного матеріалу для формування граматичних та правописних навичок та розвитку мовлення; 3) принцип урахування рівня труднощів в оволодінні синтаксичним матеріалом.

Уміле використання старшокласниками знань мовної системи у своїй мовленнєвій діяльності – основна суть розвитку мовлення. Ця робота передбачає не тільки показ функціонування тієї чи іншої мовної одиниці, а й активну мовленнєву практику учнів на основі комунікативних вправ, які передбачено у зв'язку з вивченням мовної теорії, щоб учні оволоділи мовними нормами (вимовними, лексичними, морфологічними, синтаксичними), а також умінням висловлювати власні думки в усній і писемній формі, користуючись потрібними мовними засобами відповідно до мети, змісту мовлення і умов спілкування.

Оскільки у профільній школі, де інтелектуальне тло і позитивний мотив у навчально-пізнавальній діяльності значно вищі, ніж у відповідних класах загальноосвітньої школи, автори концепції підручника орієнтують словесника на створення максимально сприятливих умов для мовленнєвої самореалізації здібних і обдарованих учнів через впровадження у практику творчих вправ, дослідницько-пошукових завдань, проведення мовних спостережень і дослідів, лінгвістичних ігор, розвиток монологічного й діалогічного мовлення з урахуванням ситуації спілкування тощо.

Отже, концепція підручника для профільного навчання націлює на зміщення акцентів із навчання насамперед граматики на оволодіння мовою як даром рідного слова, на вправляння в усному й писемному мовленні, спілкуванні, на розвиток зв'язного мовлення, – а це не означає, що має бути послаблена увага до граматики. Навпаки, перший підручник з української

мови для учнів 11 класу профільного рівня спрямований на органічне поєднання роботи з розвитком культури мови й мовлення, спілкування з одночасним засвоєнням теоретичних знань, підготовки до подальшого професійно зорієнтованого навчання та удосконаленням правописних і стилістичних умінь і навичок.

Найістотнішими ознаками представленої в підручнику моделі навчання випускників профільної школи є її системність і технологічність, що уможлиблює організувати навчально-пізнавальну діяльність одинадцятикласників інтенсивно, продуктивно, з достатньо високою мисленнєво-мовленнєвою активністю у різноманітних видах діяльності спроектованих у наскрізних рубриках: «Мовознавчі студії», «Майстерня філолога», «Практикум», «Спілкування», «На зустріч тестуванню», «До джерел знань» та пропонованій системі вправ та завдань.

Список використаної літератури

1. Бахтіярова Х.Ш., Бондар Л.А. Посібник з української мови як модель міжкультурного спілкування / Мат. Між. наук. конф. "Мова і культура". – Т. 5. – К.: ФГР Collegium, 2008. – С. 9-14.
2. Державна національна програма „Освіта” (Україна ХХ століття) // Освіта. Груд. – №№ 44-46.
3. Державний стандарт базової і повної середньої освіти // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. 2004. – 1-2. – 64 с.
4. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – Відділ сучасних мов. Страсбург. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
5. Ісаєва Г.М. Шкільний підручник та методика роботи з ним у різних формах профільного навчання // Проблеми сучасно підручника: Зб. наук. праць. – К.: Педагогічна думка, 2009. – Вип. 9. – С. 336-342.
6. Караман С., Тихоша В. Технологія створення підручників і посібників для поглибленого вивчення української мови в гімназії // Дивослово. – 2001. – № 4. – С. 34-38.
7. Караман С.О. Методика навчання української мови в гімназії. – К.: Ленвіт, 2000. – 272 с.

8. Караман С.О. Поглиблене вивчення української мови в гімназіях та загальноосвітніх школах // Дивослово. – № 7. – 1994. – С. 34-37.
9. Караман С.О. Українська мова. Усний і письмовий (диктант) екзамени. Поглиблений етап вивчення: Навчальний посібник у двох книгах. – К.: Магістр-S, 1998.
10. Концепція профільного навчання в старшій школі // Освіта України. – № 42-43. – 10 червня 2003 р.
11. Мацько Л. Сучасні підходи до створення підручників з української мови // Дивослово. – 1999. – № 8. – С. 39-41.
12. Медушевський А.П. Викладання фонетики і морфології української мови у восьмирічній школі. – К.: Рад. школа 1962.
13. Рідна мова: Підр. для 9 кл. гімназій, ліцеїв та шк. з поглиб. навч. укр. мови (М.Я.Плющ, В.І.Тихоша, С.О.Караман, О.В.Караман.-2-ге вид.-К.:Освіта, 2006. – 288с.
14. Тихоша В.І. Караман С.О. Рідна мова: Підручник для 8 класу гімназій, ліцеїв та шк. з поглиблен. вивч. укр. мови / За ред. д-ра філол. наук, проф. Плющ М. Я. – К. : Освіта, 2000. - 240 с.
15. Тихоша В.І., Плющ М. Я., Караман С.О. Рідна мова : Підручник для 10 кл. гімназій, ліцеїв та шк.. з поглиб. вивч. укр. мови. – 2-ге вид. – К. : Освіта, 2006. – 352 с.
16. Українська мова 8-9 класи : Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (класів) з поглибленим вивченням української мови / За ред С.О.Карамана. – К.: Грамота, 2009. – 100 с.
17. Українська мова. 10-11 класи. Профільний рівень: Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (філологічний напрям, профіль – українська філологія). Автори: Мацько Л.І., Семенов О.М.
18. Українська мова: підруч. Для 10 кл. загально освіт. навч. закл. з навчанням укр. Мовою : профільний рівень / М.Я.Плющ, В.І.Тихоша, С.О.Караман, О.В.Караман. – К.: Освіта, 2010. – 416 с.

19. Українська мова: підруч. для 11 кл. загально освіт. навч. закл. з навчанням укр. мовою : профільний рівень, академічний рівень / С.О.Караман, О.В.Караман, М.Я.Плющ, В.І.Тихоша,– К.: Освіта, 2011. – 416 с.

В статті освещено генезис проблеми створення ученика для профільної школи в контексті методичного насліддя А.П.Медушевського, обґрунтовано особливості змісту, структури, моделі навчання українському мові учнів 10-11 класів (філологічний профіль) в авторських учениках.

Ключевые слова: проблеми створення ученика, профільна школа, концепція ученика по українському мові.

The article deals with the genesis of the problem of the schoolbooks creating for specialist schools in the context of A.P.Medushevsky's methodological work.

The peculiarities of the content, structure, and model of the Ukrainian language teaching the senior pupils (10-11th years of study under philological academic specialization) are substantiated in the original schoolbooks.

Key words: the problem of the schoolbooks creating, a specialist school, the conception of the schoolbooks on the Ukrainian language.